

Jaundzimušā neiroloģiskās attīstības novērtēšana

pasniedzējai dr. Irēnai Zaharei

2020.gada 12.martā

Jaundzimušā neiroloģiskās attīstības novērtēšana

Jaundzimušā refleksi

Pamatnostādnes

✿ Vecmāte ir viena no tām aprūpes personām, kas agrīnā pēcdzemdību periodā tiek minēta, kā biežākā aprūpes sniedzēja gan sievietei, gan jaundzimušajam bērnam¹. Anglijā ir novērtots, ka vecmātes iemaņas ir pietiekamas, lai veiktu jaundzimušā sākotnējo novērtējumu, un vecmātes veikti novērtējumi uzlabo vecāku apmierinātību ar novērtēšanas procesu².

✿ Vecmātes trīs prioritātes pēcdzemdību aprūpē ir: (1) nodrošināt mātes veselību; (2) nodrošināt jaundzimušā ēdināšanu; (3) nodrošināt jaundzimušā veselību³.

✿ Jaundzimušā stāvokļa novērtējums, izvērtējot elpošanu, temperatūru, ēšanu un refleksus, ir pamata aprūpes aktivitātes pēcdzemdību periodā⁴.

✿ Holistiska un detalizēta jaundzimušā novērtēšana ir veicama 72h laikā pēc sākotnējā novērtējuma, neļaujot sākotnējam novērtējumam kavēt pētījumos pierādīto nozīmīgāko procesu uzreiz pēc piedzimšanas - āda-āda kontaktu ar māti un krūts ēdināšanas uzsākšanu⁵.

✿ Novērtēšanu vēlams veikt vecāku klātbūtnē, izmantojot izdevību izglītēt vecākus.

¹ Researchonline.lshtm.ac.uk. 2020. [online] Available at: <<https://researchonline.lshtm.ac.uk/id/eprint/14801/1/FullReport-hta8140.pdf>> [Accessed 11 March 2020], pp.73

² Rcm.org.uk. 2020. [online] Available at: <<https://www.rcm.org.uk/media/2280/evidence-based-guidelines-immediate-care-of-the-newborn.pdf>> [Accessed 11 March 2020].

³ Researchonline.lshtm.ac.uk. 2020. [online] Available at: <<https://researchonline.lshtm.ac.uk/id/eprint/14801/1/FullReport-hta8140.pdf>> [Accessed 11 March 2020], pp.24

⁴ Euro.who.int. 2020. [online] Available at: <http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0006/146814/EPC_FAC_guide_pt2_mod_1N_7N.pdf> [Accessed 11 March 2020], pp. 2N-8

⁵ Rcm.org.uk. 2020. [online] Available at: <<https://www.rcm.org.uk/media/2280/evidence-based-guidelines-immediate-care-of-the-newborn.pdf>> [Accessed 11 March 2020].

Novērtēšana

Jaundzimušā novērtēšanai izmantojamas Latvijas neonatologu biedrības vadlīnijas⁶.

Pārskatam pievienots izmeklējumu plāns⁷.

Aspekts	Klīniskais novērtējums	Indikācijas turpmākiem izmeklējumiem ! Tūlītēji izmeklējumi !
Seja	* Sejas struktūras, elementu un kustību simetrija	* Asimetrija raudot
	* Acis * Izmērs un struktūra * Novietojums attiecībā pret degunu * Sarkano acu reflekss	* Miglaina, blāva radzene * Neesošs sarkano acu reflekss * Acu zilītes nevienādas, paplašinātas vai samazinātas * Strutaini izdalījumi no acīm * Dzeltena acs sklēra
	* Deguns * Deguna nāšu un starpsienas novietojums un simetrija	* Nāsis kustās kopā ar elpošanas kustībām (<i>nasal flaring</i>) * ! Bilaterāla deguna nāšu obstrukcija ! * Dakriocista (asaru kanāla paplašinājums)
	* Mute * Izmērs, simetrija, kustības * Forma un struktūra * Zobi un smaganas * Lūpas * Aukslējas (mīkstās/cietās) * Mēle/mēles saistīte	* Lūpas un aukslēju šķeltnes * Mutes noslīdējumi
	* Ausis * Novietojums * Struktūra, atvērta ārējās auss eja * Labi veidots auss skrimslis	* Nereagēšanas uz troksni * Ārējā auss kanāla neesamība vai mazs kanāls * Izdalījumi no auss
	* Žokļa izmērs	* Mazs, atvilks zods/ nepilnvērtīgi attīstījies zods (<i>micrognathia</i>)
Kakls	* Struktūra un simetrija * Kustību amplitūda * Vairogdziedzis vai citi veidojumi	* Veidojumi / pietūkums * Spārnveida kakls (<i>pterygium colli</i>)
Pleci, rokas un plaukstas	* Garums * Proporcija * Simetrija * Struktūra un pirkstu skaits	* Pietūkums virs atslēgas kaula / atslēgas kaula lūzums * Hipotonija * Paralīze (Erba paralīze, Klumpkes paralīze) * Kontraktūras * Plaukstas rievu zīmējums

⁶ Neonatologi.lv. 2020. [online] Available at: <<http://www.neonatologi.lv/wp-content/uploads/2010/01/Vadl%C4%ABnijas-vesela-jaundzimu%C5%A1%C4%81-medic%C4%ABniskajai-apr%C5%ABpei1.pdf>> [Accessed 11 March 2020].

⁷ Health.qld.gov.au. 2020. [online] Available at: <https://www.health.qld.gov.au/__data/assets/pdf_file/0029/141689/g-newexam.pdf> [Accessed 11 March 2020].

Aspekts	Klīniskais novērtējums	Indikācijas turpmākiem izmeklējumiem ! Tūlītēji izmeklējumi !
Krūtis, sirds un elpošanas sistēma	* Krūšu kurvī * Krūšu kurvja izmērs, forma, simetrija * Krūšu audi * Krūšu galu skaits un novietojums * Elpošana * Krūšu kurvja kustība un piepūle elpojot * Elpošanas ātrums * Elpošanas skaņas * Sirdsdarbība * Puls - brahiālais (augšdelmā) un femorālais (augšstilbā) * Ādas krāsa un perfūzija * Sirdsdarbības ātrums * Sirdsdarbības ritms * Sirdsdarbības skaņas * Pulsa oksimētrijs (neobligāti)	* ! Respiratorā distresa pazīmes ! * ! Apnojas epizodes ! * Variācijas sirdsdarbības ātrumā, ritmā un regularitātē * Sirdsdarbības trokšņi (<i>murmurs</i>) * Ādas bālums, pleķi * ! Vājš vai neesošs pulss ! * ! Pozitīvs pulsa oksimētrijas skrīninga rezultāts !
Vēders	* Forma un simetrija * Palpē, vai nav palielināta akna, liesa, nieres un urīnpūslis * Zarnu darbības skaņas * Nabas izvērtējums, asinsvadu skaits * Vēdera konsistence (mīkstums)	* ! Organomegālija ! * ! Gastrošīze / <i>exomphalos</i> ! * ! Žults atvemšana ! * Cirkšņa trūce * Mazāk kā 3 asinsvadi nabassaitē * Eritēma vai pietūkums nabassaites zonā līdz pat priekšējai vēdera sienai
Uroģenitālā sistēma	* Vai jaundzimušais ir pačurājis? * Vīrišķie dzimumorgāni: * Dzimumloceklis ieskaitot priekšādiņu * Sēklinieki (pārlicināties, ka ir bilaterāli un pārbaudīt to novietojumu, izvērtējot jebkādas krāsas izmaiņas) * Skrotuma izmērs un krāsa * Citi veidojumi, piemēram, hidroceles * Sievišķie dzimumorgāni (pārrunāt par iespējamiem asiņainiem izdalījumiem - <i>pseudomenses</i>) * Klitoris * Kaunuma lūpas * <i>Hymen</i>	* ! 24h laikā nav bijusi urinācija ! * ! Neskaidri dzimumorgāni ! * ! Bilaterāli nenoslīdējuši sēklinieki ! * ! Sēklinieku torsions - stāvoklis, kad asinsvadi, kas satur asinsvadus, nervus un cauruli, kurā ir sperma, ir savīti ! * <i>Hypospadiā</i>, dzimumlocekļa izliekums * Dzimumlocekļa savijums, kas lielāks par 60% * <i>Micropenis</i> (izstiepts garums mazāks par 2.5 cm) * Nevienāda izmēra sēklinieki, izmainīta sēklinieku krāsa * Sēklinieki palpējami cirkšņa kanālā
Ānuss	* Vai jaundzimušais ir izvadījis mekoniju? * Ānusa novietojums * Ānusa caurejamība	* ! 24h laikā nav bijusi mekonija eliminācija !

Aspekts	Klīniskais novērtējums	Indikācijas turpmākiem izmeklējumiem ! Tūlītēji izmeklējumi !
Gūžas, kājas un pēdas	* Izmantot <u>Ortolani</u> un <u>Barlova manevrus</u> * Gūžu pārbaudei nepieciešama stingra virsma * Novērtēt kāju un pēdu: * Garumu * Proporciju * Simetriju * Struktūru un pirkstu skaitu	* Iegurņa displāzijas riska faktori: iegurņa priekšguļas dzemdības; pēdas greizums; <i>oligohydramnios</i>. * Pozitīvs vai abnormāls Ortolani un/vai Barlova manevrs. * Hipotonija / kontraktūras * Pēdas greizums.
Mugura	* Mugurkauls * Lāpstiņu un dibena simetrija * Āda	* Mugurkaula izliekumi * Mugurkaula pārrāvumi * Matu kušķi vai iedobumi mugurkaulā bez pārrāvumiem
Neiroloģija	* Novērojumi: * Uzvedība * Poza * Muskulū tonuss * Kustības * Raudas * Refleksu pārbaude: * Moro * Zišanas * Satveršanas	* Vājš, uzbudināts, spalgs kliedziens * Nav raudu * Nereaģē uz mierinājumu * Neadekvāta aprūpētāja reakcija uz raudām * Neesoši / pārspīlēti refleksi * ! Krampji ! * ! Izmainīti apziņas stāvokļi !

Refleksi⁸

Meklēšanas

Zišanas

Moro

Plantar

Babinski

Satveršanas

Atbalsts uz kājām

Sološana

Rāpošana

⁸ Baby Reflexes - Reactions - Behavior - https://www.youtube.com/watch?v=ol_ONptx2Ns&list=PL65CABF5E806787E0